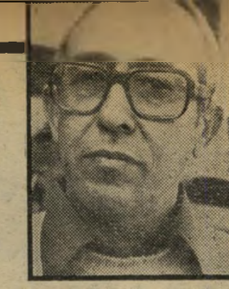

יעקב שרת / איש ממאדים
אף אחד בסדום

אף אחד לא קם.

אף אחד לא קם שם, בפיתחת רפיח, ואומר: אני לא. אני נגד. אני לא רוצה פיצויים שיקריים, פיצויים מנופחים, פיצויים נסחטים, פיצויים מושחתים. אני נגד!

איש אחד, צבר בן שמונים, דווקא מן הניצים אשר בארץ, אבל לא נץ אידיוט, כלומר לא תרנגול, אמר לי בימים אלה: ראה, תמיד בתולדות היישוב שלנו נמצא איזה תמהוני, לפחות, שלא הלך בתלם, שהיה איפכא מסתברא, שאמר: „אני לא!" „אני נגד!" בימי ביל"ו היו כאלה שקראו תיגר על הברון וסירבו להשתעבד לפקידיו. היה משה סמילנסקי שהיה מסוגל להבין לנפשו של הערבי, היה נתן חופשי בנהלל שלא יכול לשאת את התוקפנות היהודית, היו מי שלא היו מסוגלים לקבל שילומים מידי הגרמנים, והיו עוד, שאולי לא שינו הרבה. אולי לא הצילו את המצב, אבל אולי הצילו משהו מן הכבוד.

איך זה קרה, ששם, בימית, בעמק הימים הללו, לא נמצא איש אחד שיקום ויגיד: עד כאן! אני לא!

או שמא אוכלי הפגרים, אלה עורכי־הדין הממולחים, יורשי קבלני „קו בר־לב" בריבוע, מחזיקים שם איזה פסיכולוג לטיפול במופרעים פוטנציאליים, העלולים לקלקל את תמונת הסבל האנושי האיום, סבל שאין לו אח ודוגמה בתולדות היישוב העברי — הסבל הבלי־יתואר של מעבר לדירה חדשה?

קצין חינוך ראשי

על הרמטכ"ל רב־אלוף רפאל איתן, שבישראל גן־ילדימית וקרתנית זו, שכל עיטוש במטולה נענה בה ב„לבריאות" באילת הוא קרוי בפי כל „רפול", ולאו דווקא במסיבות רעים, אלא אפילו ברגעים רציניים ומחייבים („יאנוש ורפול מחכים ל!"), אתה עשוי לשמוע הרבה דברים לחיוב ולשלילה, אך בהתלקח ויכוח על אישיותו בהסתכמותה, אין ספק כמעט, שבין השאר יושמעו גם המלים האלה: „כן, אבל תגידו מה שתגידו, בחינוך הוא גדול!"

הדימוי החינוכי החיובי של הרמטכ"ל רפאל איתן עושהו, עוד מעט קט, ליורש טבעי של זבולון המר הדגול, אלא שהמר, לפחות, עדיין אינו חונן רוצחים ופושעים למען יראו ולא ייראו, אף לא מגלה בפומבי, לפחות, עונג כלשהו כאשר האיראנים והעיראקים חונקים אלה את אלה (אם כי בדיעבד הוא הולך בעקבותיו של יהושע בן־נון, שהיה גם טובח עממים מדופלם).

לפני ימים ספורים העניק הרמטכ"ל לאיתן הבר ראיון מרשים („ידיעות אחרונות", 8.1.82), שלפי עדות העיתון הוקלט ופוענח על־ידי אנשי מקצוע, כלומר מלה במלה, ובו מופיע, בין השאר, הפסוק החינוכי להלן: „אני לא רוצה לענות על כל דבר, אבל יש לי תשובה לכל אחד. אני יודע **מי צבוע, מי מנוול, איך הוא מסלף דברים בכוונה תחילה,** לפעמים גם מסיבות פוליטיות פנימיות. יש לי תשובות לכל אחד, אבל ההתקפות עלי לא מזיזות לי כלום, לא ימינה ולא שמאלה, כי אני יודע מה מסתתר מאחוריהן".

איתן מאוד. אבל חינוכי?

מבלי לבחור לעצמי אחת משלוש ההגדרות — צבוע, מנוול, סלפן בכוונה תחילה — אני מתקיף פה את הרמטכ"ל על מעשים ודיבורים אם גם בהרגשה ברורה שלא אזיז לו כלום. יתר על כן, לא אזיז לרוב אזרחי ישראל כלום, כשם שלא מזיז להם ולא יזיז להם כל דבר־ביקורת אחר על המימסד הישראלי למינהו. הרי בתוך עמנו אנו יושבים, ומיטיבים לדעת את רוחב אופקיו ועומק חשיבתו ורוחק ראייתו וחריפות תחושתו את המציאות האמיתית.

אבל קצין החינוך הראשי של האיראנים והעיראקים ימח־שמם, שכל מטיח ביקורת בו הוא צבוע, מנוול או סלפן בכוונה תחילה — ללא חנינה — שהכריז ברבים על התענוג המשונה שלו מן ההרג האיראני־עיראקי הדדי, בוודאי ישמח לענות על השאלה — ותשובה הרי יש לו לכל דבר ולכל אחד — איזו דרגה של תענוג גרם, גורם או יגרום לו הרג כלשהו בשכנים ובערבים קרובים קצת יותר אל גבולותינו, והתשובה תהיה, ללא ספק, חינוקית מאוד.

כשם שחינוקית מאוד היתה קביעתו באותו ראיון שאיז־כרתי, כי מדינת ישראל „לא סיפחה את הגולן". ואמנם, כלום קרוי אותו חוק מופלא „חוק סיפוח הגולן"? חס וחלילה! „מדינת ישראל לא הכריזה שהגולן הוא חלק מארץ־ישראל", אומר הרמטכ"ל. והוא צודק, כמובן. ובאמת, ישראל סיפחה את הגולן? בסך הכל היא החילה שם חוק — שכן, כדברי, „אנשים בגולן צריכים לחיות במיסגרת של חוק" — ומי כאיש חינוך יודע, כמה זה לא טוב לחיות מחוץ למסגרת של חוק (מפתיע, ממש, כיצד הרמטכ"ל חסיד החוק בארצנו ובשטחים שהיא לא מספחת, חס וחלילה, אינו זועק ואינו נוצץ להחיל את החוק ומסגרותיו באיזור קידמת סיני, למשל, המצוי בשליטתו הישירה). בכל אופן, עכשיו, אנחנו יודעים סוף סוף מדוע הוחק חוק הגולן. „אנשים צריכים מסגרת". וזה בסך הכל מה שהרגיז כל כך את הסורים? מדוע הם מביעים זאת אחרת כל כך? והלא דוברי ישראל החשובים ביותר — ראש הממשלה ושר החוץ — גם הכריזו קבל עולם, אחרי חקיקת חוק הסיפוח, כמובן, שהם נכונים לשאת־ולתת עם אסד „ללא כל תנאים מוקדמים"! משל למה הדבר דומה? לאדם שנוטל לעצמו כיבשתו של אחר, מטביע בה קודם כל חותם מיכווח־אש משלו, אם לא גרוע מזה, ואחר־כך מכריז בשער בת־רבים, כי הוא מוכן לשאת־ולתת עם בעל הכיבשה „ללא כל תנאים מוקדמים" (גישה צבועה? מנוולת? סלפנית בכוונה תחילה — או שמא כולן יחד? אין ספק, לרמטכ"ל שלנו יש תשובה).

לפי הגיון ישראלי עקום זה, היוצר קודם כל תנאים מוקדמים ואחר־כך מציע לצד שכנגד ברוב שחצנות לשאת־ולתת „ללא כל תנאים מוקדמים", אפשר להבין גם את גישת הרמטכ"ל, האומר שאם תפרוץ מלחמה בין ישראל וסוריה מטרתה צריכה להיות שלום — אבל שלום זה אין פירושו החזרת השטחים שכבשה ישראל מסוריה.

לפי הגיון ישראלי עקום זה, שלום עם מצרים פירושו החזרת מה ששייך למצרים למצרים, אך שלום עם אחרים פירושו דבר אחר לחלוטין. לפי הגיון־לא־הגיון זה, אין טעם להכיר בזכות הפלשתינים להגדרה עצמית כזכות כל עם בעולם, ולו גם במחיר הנצחת הסכסוך. הרמטכ"ל מכיר, משום־מה, בסגולתם של הנוצרים בלבנון ליפול ולקום, ליפול ולהתחלק „כמו עם שנלחם על אדמתו", אך מתעלם מסגולה זו ככל שהיא מופגנת על־ידי הפלשתינים, שהרי את הנוצרים (הנוצרים שלנו, כמובן; בקצת יותר השכלה וחינוך, כלומר בקצת פחות בורות, הרמטכ"ל היה מגלה שהנוצרים בלבנון דומים זה לזה כאצבעות כף ידו) צריך לחנוך, ואילו את הפלשתינים צריך לחנוק. הצרה היא רק שלאור התחזיות הדמוגרפיות ההדדיות עולה מספר המועמדים לחנק משנה לשנה (ואפשר שההכרה בכך, אולי אף באורח בלתי־מודע, גורמת ככל שהיא מחריפה לירידת־יתר ולאי־עלייה תוך יצירת סחרור מסוכן מאוד בתחום זה). הפתרון לדילמה הוא כמובן מלחמת־שמד בערבים לאלתר (שלפי „ניוזוויק" המרושע ורימוזיו חושק בה שר הבטחון לאלתר — ולכן אולי התרגז ראש הממשלה שלנו כל כך, כאשר חילל בשבת בשעה שתיים ושמע מה חושב בר־לב על שרון; בר־לב חושב — בגין יודע) — מלחמה שתקטול מאות אלפיי ערבים ותנקה את כל שטח ארץ־ישראל (עד הירדן לפחות) מלא־יהודים — או מהלך מנוגד קוטבית, מהלך של השלמה, של ויתורים והתפשרות, קבלת ערובות בינלאומיות במשותף עם ברית־המועצות (שכל עוד תנודה ותושאר מחוץ לתהליך ההסדר, תעשה ולו כנקמה מתוקה בלבד כל שביכולתה לעודד ולזיין את „הערבים" שלה).

אבל איך אומר הרמטכ"ל איש החינוק שלנו, שפשוט מתענג „איך הם הורגים האחד את השני"? „אל תחשוב על היום, אלא על המחר". מרוב מחשבות חינוקיות שכאלה הישראלי המצוי, המאמין ברמטכ"ל שלו כדמות חינוכית עילאית, מדמה כי רק לו יש מחר. רק הוא המחר. מעניין כמה מכות נוספות נוכח עוד היום ובוודאי מחר, עד שנגלה את זכותם של זולתנו למחר משלהם — ואת יכולתם לעשות למענו.

ואם אחרי כל זה תגידו: „אבל מה־מה, רפול מחנך ועושה בני־אדם מדור שלם, שמערכת החינוך נכשלה בגידולו!" אשיב לכם על רגל אחת, בתנאי שתשלימו בעצמכם את השיעורים: אחת משתיים, אם צה"ל מקבל תקציב מיוחד לחינוך־מבלתי־מחונכים, האם לא מן הראוי שאת התקציב המיוחד הזה יפנו למשרד החינוך, שם יכירנו מקומו, על מנת שמוסד קצוץ־כנפי־תקציבים זה יעשה ויוכל לעשות את המוטל עליו, וישחרר את הצבא לעיסוק בדבר היחיד שלשמו הוקם — להתכונן למלחמה כי תפרוץ? ואם אין צה"ל מקבל תקציב מיוחד לחינוך הבלתי־מחונכים שבשורותיו — על חשבון מה הוא עושה זאת, אם לא על חשבון עניינים חיוניים שבחיוניים — ולא אפרט — והיש מי במדינה הזאת אשר משקלל את הדברים, או שמא אין פה אלא גחמה כפייתית של רמטכ"ל אחד ושל מלקקי פינכתו, אשר מרוב השתקעות במיבצע חינוך מפוקפק למדי — מפני שהוא מאוחר מדי — חונקת את הצבא פשוטו כמשמעו, כלומר חונקת את העם, שכמובן מריע מוכה סנוורים למחנכיו־מחנקיו?

האיוולת וקורבנה

מנהיג אמיתי צריך להיות רשע, כדי שיהיה מסוגל לדרוס אנשים, לדרוך על גוויותיהם, ולהצעיד את עדרי האנושי קדימה. מנהיג צריך להיות תחבולן ותמרן, איש מזימות, שחקן תאטרון כלפי פנים ושחקן פוקר כלפי חוץ. ומנהיג צריך להיות גם חכם. פשוט חכם.

אז מה קרה לבגין, שהחליט לעשות פירסום כזה לירחון „מיגוון" של מפלגת העבודה? וסביב מה? סביב דעותיו של חיים בר־לב על אריאל שרון! היכן כאן הרשעות? חיכון כאן התחבולנות, התמרונאות, המזימנות?

והיכן כאן החוכמה?

העשה אי־פעם ראש ממשלה בישראל מעשה איוולת שכזה במתן פירסום רבתי להשקפות המוחצות ביותר של יריביו? לא, אין כאן רק תגובה „טבעית" של מי שרוצה להגן על בן־ברית מהשמצה, מפני שבתוך־תוכו הוא מכיר בנכונותה. כאן יש פשוט מעשה איוולת. כמו שהתפרצות של חברת הכנסת מרים גלזר־תעסה נגד הזין והשדיים „המתנדנדים" שקיבלה ב„יסורי איוב" היתה לא פרי גישה חינוכית־מוסרית, אלא פשוט פרי איוולת בסיסית, שורשית. אבל הגברת מרים גלזר־תעסה עדיין אינה קובעת בגורלותינו, שעה שבגין כן. אני פונה בזה אל כל חסידיו של האיש הזה, שעד היום האמינו שהוא מנהיג, להרהר שנית, לפני לכתם לישון: זה מנהיג זה? אני מסופק אם אחרי זה הם יוכלו לישון בשקט.

משהו קרה לבגין. זה ברור. משהו קרת גם ליוסף לפיד מנכ"ל רשות השידור — הדומינו האחרון בשורת בגין־קדישאי־ירון — שנפל בפח איוולת השלטון בשעה שתיים ועשרים וחמש, בשבת קודש בגינית, חרף כל מאמציו להוכיח את עצמאותו הרוחנית־עתונאית.

עצמאות עצמאות, אבל בלי „בגין את קדישאי את ירון" תחילה, בבקשה.

(המשך מעמוד 55)

פוסים מיוחדים, היא הצליחה ליצור עם שחקנים רבים קשרים, שנמשכו גם מחוץ לבימת־הצילומים. הסרט האחרון שאותו עשתה לפני עלותה ארצה, היה סרט בכיר־כובה של איזאבל אדג'אני והיא מספרת:

„אני מכירה את איזאבל מגיל 17. איפרתי אותה פעם כשהקומדי פרנסיז הכין סרט לטלוויזיה. למרות יופיה הרב וכישרונה העצום, היא חיה בפחד מתמיד ויש לה המון בעיות עם עצמה, היא מפחדת להיכשל, היא מפחדת מכל קמט. אולי זה מה שעושה את הגדולה שלה, חוסר הביטחון שלה בעצמה. אבל האנשים שסובבים אותה טובלים."

כשהיא נשאלת מיהו השחקן האהוב עליה ביותר מבין אלה שאיפרה, היא משיבה ללא היסוס: דירק בוגארד.

בשבע השנים האחרונות מתלווה אל מארי הלן לבימות־הצילומים גם בתה אלכסנדרה. מארי הלן אוהבת לספר כיצד,

יאצ'ינקוף בעיתון צרפתי*
לעזוב את הכל ולחזור

לקראת סיום הצילומים של פרובידנס, לא הגיעה המטפלת של אלכסנדרה והיא נאלצה לאפר את ג'ון גילגוד כשביד אחת היא אוחזת את אלכסנדרה ובשניה את עיפרון האיפור. גילגוד, שאינו אוהב ילדים, נשבע לה שאילמלא למד לאהוב אותה, היה מסרב להתאפר בצורה שכזאת.

יש עתיד לקולנוע בארץ

כ**יום היא** בארץ. ביחד עם בתה היא מתכוננת לחלק את חייה בין פאריס ותל־אביב. בקיץ היא עומדת לעבוד על סירטו של הבימאי הצעיר פאטריק שאפו. בסרט זה מיועד תפקיד גם לאלכסנדרה הקטנה. היא כמובן תמשיך להיענות לה־צעותיו של אלן רנה, אך יותר מכל היא רוצה להשתלב בתעשיית הסרטים בארץ.

„ראיתי פסטיבל סרטים ישראלים בפא־ריס, וזה מה שהחזיר אותי ארצה. הי, שם שני סרטים ממש טובים: רובה חול־יות של אילן מושנזון, ועל חבל דק של מיכל בת־אדם. היו איתי חברים מהתע־שייה וגם הם אמרו שיש בסרטים האלו כישרון גדול.

„אני לא מסכימה שאין עתיד לתע־שיית־הקולנוע בארץ. אם כל גאוני־ה־קולנוע בחוץ הם יהודים, אז מוכרח לה־יות גאון אחד או שניים גם פה.

„אני רוצה לגדל את בתי בארץ. אני רוצה לקשור את עבודתי בתעשיית־הסר־טים. רק הגעתי. הכל הולך לאט־לאט. אני מקווה שמאוד בקרוב תופנה אלי ההצעה הראשונה. והעובדה שהתרגלתי לסכומי עתק בסרטים צרפתיים אינה מש־נה. אני יודעת את המיגבלות של התע־שייה הישראלית."

* מאפרת את אדוורד מיקס בחטיבות הנמר.